

DE GROTE GELE KWIKSTAART IN DE KEMPEN

Door Frank Heijts

INLEIDING

In dit artikel wordt getracht een samenvatting te geven van alle gegevens die tot dusverre bekend zijn over het voorkomen van de Grote Gele Kwikstaart (voortaan G GK) in de Kempen. Voor een begrenzing van het gebied "De Kempen" verwijs ik naar fig. 1.

Ingegaan wordt op het doortrekverloop, overwintering en biotoopkeuze tijdens die periodes, waarbij de situatie wordt vergeleken met die elders in Nederland. Daar de G GK ook tijdens de trek en in de winter een duidelijke voorkeur vertoont voor beken en beekdalen, wordt dat aspekt nader belicht, vooral wat betreft de Dommel.

De gegevens voor dit artikel (grotendeels verzameld door Tom Heijnen), zijn op 3 manieren verkregen:

- Vanaf de winter 1976/'77 werden minimaal 2 x per winter zgn. "beken-tellingen" georganiseerd door de VWG "De Kempen", waarbij vrijwel alle beken in ons studiegebied op vogels werden geteld. Dit gebeurde "voor de voet", dus gewoon langs de beek lopend en alle waarnemingen noteren. Hoewel ook oktober- en maart-tellingen werden gehouden, viel wat betreft de G GK de nadruk op de tellingen in januari, februari en december.
- Reeds vanaf 1975 werd door Tom Heijnen en ondergetekende speciale aandacht besteed aan de G GK en werden min of meer regelmatig stukken van de Dommel, de Kleine Dommel en de Run op het voorkomen van G GK bekeken.
- Alle incidentele waarnemingen van onszelf en andere waarnemers werden genoteerd.
- Literatuuronderzoek.

IETS OVER DE DETERMINATIE

In de zomer is verwarring mogelijk met de Gele Kwikstaart (GK), doch de zeer lange staart en de zwarte keel van het mannetje zijn dan goede kenmerken. Overigens hebben ook wijfjes vaak meer of minder zwart aan de keel. In herfst en winter, voor de Kempen het meest van toepassing, ontbreekt de zwarte keel en vooral bij wijfjes en juvenielen is het geel van de onderzijde grotendeels totde anaalstreek beperkt. Buik en borst zijn dan meer isabelkleurig. Ok dan is de lange staart en het sterk "meewippen" van het onderlijf een goed kenmerk.evens moet men in de gaten houden dat wanneer de G GK in onze streken arriveert, de meeste GK al vertrokken zijn, terwijl in het voorjaar de situatie juist andersom is. Ook het verschil in biotoopkeuze is normaliter aanzienlijk: de G GK vooral langs beken, de GK vooral op akkers en weilanden. Ook het geluid is volkomen verschillend.

's Winters wordt de G GK eerder verward met de Witte Kwikstaart (WK), daar ook die regelmatig langs beken voorkomt en wiens geluiden overeenkomen. Daar kwikstaarten vaak tussen stenen en andere "rommel" fourageren worden zij dikwijls laat opgemerkt en veelal pas als ze wegvliegen. Men hoort een enkele roep en de vogel is gevlogen. Krijgt mende vogel tijdens het wegvliegen toch te zien dan is het verschil vrij duidelijk: De G GK is minder zwart-wit en doet vaak slanker, "langwerpiger" aan. Ziet men enig geel aan het achterlijf dan is het altijd een G GK. Fouragerende vogels langs een beschaduwde beekoever op enige afstand, ziet men soms als een bewegende gele vlek!

vervolg. DETERMINATIE

Belangrijk is het verschil in geluid: De WK roept duidelijk "tsik", vaak herhaald, de GKK meer "twit" of "twip", veel scherper en metaalachtiger van klank. Hoewel ook dikwijls herhaald klinken de afzonderlijke "lettergrepen" wat korter. Indien men hier goed oplet en regelmatig oefent, is het heel goed mogelijk GKK onder allerlei omstandigheden te ontdekken en te determineren.

Annakking: overal. 99% van de waarnemingen bleef uitte de veldstrijd die ook goed van invloed te zijn is.

BROEDGEVALLEN

In ons studiegebied zijn na 1951 géén broedgevallen meer gekonstateerd, zelfs waarnemingen van zingende mannetjes of andere baltsuitingen ontbreken geheel. Ook tijdens de periode van het Atlasproject zijn hier geen broedaanwijzingen vastgesteld (Texeira 1980).

In feite zijn waarnemingen uit april reeds uiterst schaars, zijn slechts 2 mei-, géén juni- en 2 juli-waarnemingen bekend geworden. Die uit juli betroffen waarschijnlijk juveniele exemplaren, afkomstig van naburige broedgebieden.

In geheel Noord-Brabant zijn overigens maar 5 broedgevallen bekend, waarvan er 2 betrekking hebben op de Kempen: 1913 Tongelre (nu 'n wijk van Eindhoven) en 1951 te Esbeek. Het broedgeval te St. Oedenrode in 1961 valt juist buiten de noordgrens van ons studiegebied. Overigens is dit tevens het laatst bekende broedgeval in Noord-Brabant (Van Erve c.s. 1967).

Ietwat vreemd is dit wel, omdat we met name langs de Dommel veel bruggen, watermolens e.d. aantreffen die voor goede nestgelegenheid kunnen zorgen. Het veelvuldig voorkomen in de trektijd en de winter langs deze beek duidt aan dat althans in die tijd er ook voldoende voedsel aanwezig is. Mogelijk dus dat in voorjaar en zomer de situatie wat dat betreft te ongunstig is voor een eventuele vestiging van de GKK.

VOORKOMEN, BUITEN DE BROEDTIJD, VÓÓR 1967

In dat jaartal verscheen de "Avifauna van Noord-Brabant", nog steeds de beste informatiebron betreffende de ornithologie in onze provincie. Deze vermeldt voor geheel Brabant, buiten de broedgevallen, 12 waarnemingen en 1 vondst. Hiervan hadden er slechts 5 betrekking op ons studiegebied: augustus 1, november 2, januari 1 en februari 1. Bovendien wordt nog gemeld dat in de jaren 1950-1957 regelmatig GKK werdenesignaleerd aan de Flaes.

N.B. De opmerking in Hens ('65): "Nillesen zag op een autotocht half juli tussen Weert en Tilburg (waarbij hij dus de Kempen gepasseerd moet zijn! FN) 20 à 30 stuks juveniele exemplaren allen op hun eentje langs de gebaande weg voedsel zoeken.", berust haast zonder twijfel op verwisseling met één van de andere kwikstaarten. Dergelijk gedrag is daarna nimmer waargenomen bij de GKK, echter vaak bij de GK en de WK.

Vanaf 1967 t/m mei 1980 wisten wij 211 betrouwbare waarnemingen te achterhalen, een wel zeer aanzienlijke toename dus! Nadere informatie over die aantallen, ingedeeld per plaats en tijd wordt verstrekt in de volgende hoofdstukjes en de figuren.

Mogelijke oorzaken voor die toename:

- Sinds 1967 is het aantal vogelaars ook in de Kempen aanzienlijk toegenomen. Dit leidde vanzelfsprekend tot een betere communicatie, waarvan bijv. de samenstelling van een waarnemingenarchief, bekendtellingen, informatie over determinatie e.d. weer het gevolg waren.

vervolg. VOORKOMEN BUITEN DE BROEDTIJD VOOR 1967,

- Sedert enkele jaren wordt door een paar Kempische vogelaars speciale aandacht aan de soort besteed. In dit verband is het nuttig op te merken dat bijna de helft van de waarnemingen van slechts 2 personen afkomstig is.
- Er is mogelijk een samenhang met deze recente toename van het aantal overwinteraars en doortrekkers in de Kempen en die van het aantal broedparen in Denemarken en Zuid-Zweden
Zie HERKOMST.

DOORTREKVERLOOP NA 1967

Aan het tellen van trekkende zangvogels is in de Kempen tot dusverre nauwelijks aandacht besteed. Dit in tegenstelling tot West-Nederland, de Zuidwest-Veluwe en Zuid-Limburg. In deze gebieden kon men met behulp van de daaruit verkregen gegevens een goed beeld krijgen van het aantalsverloop van trekkende GGK (Kwak 1979). In de Kempen alleen in Veldhoven gedurende langere tijd in één herfst trek geteld en wel 10 dagen (12 uur) in oktober 1976 en 5 dagen (5 uur) in oktober 1977. Toen werden slechts 2 trekkende GGK opgemerkt en wel op 06-10-77 (Neijts, ongepubl.).

Overigens worden wel vaker typisch trekkende GGK opgemerkt: vliegend over bossen, heidevelden, steden e.d. of fouragerend in kleine slootjes, plasjes en op akkers, vèr van beken. Dit echter incidenteel. Toch menen we een goed beeld te hebben over het doortrekverloop en -tijd in de Kempen. Niet in de laatste plaats is dit te danken aan het feit dat veel vogelaars in onze streken beken en beekdalen als favoriete excursie-terreinen hebben en juist hier houden zich in het winterhalfjaar de meeste GGK op.

In het najaar arriveren de eerste GGK in de laatste decade van augustus: 1e waarneming 22-08-77 2 exx. de Flaes. Het aantal blijft gedurende de eerste drie septemberweken klein en pas in de laatste week van die maand zien we een duidelijke toename. In de eerste 2 weken van oktober bereikt de trek een duidelijke piek. Op gunstige plaatsen ziet men dan vaak meerdere exx. vlak bijeen, zoals bijv. langs de Dommel in het Eckartse Bos in Eindhoven. Het "top-aantal" is hier 5 exx. op ca. 700 mtr. beeklengte, 02-10-79.

Na half oktober begint de trek al af te nemen en het lijkt erop dat de in november gesignaleerde GGK grotendeels reeds tot de overwinteraars behoren. Veiligheidshalve zijn die echter bij het bepalen van het aantal overwinteraars niet meegerekend. Zie OVERWINTEREN. De doortrek in de Kempen (in de herfst) laat zich goed vergelijken met die zoals die is vastgesteld te Wageningen in 1976: ook hier een zeer duidelijke piek rond half oktober en relatief weinig septemberwaarnemingen. De situatie in Scheveningen en Zuid-Limburg (1976 en 1977) toont een duidelijk verschil t.a.v. september: op beide plaatsen werd een duidelijke piek bereikt in de 2e helft van die maand, te Scheveningen zelfs duidelijker dan in oktober! (Kwak 1979).

Nog opvallender dan daar is het dan dat de doortrek hier in de Kempen later valt dan die in Zweden. Te Falsterbø konstateerde men een piek rond 20 september, terwijl 75% van de waargenomen vogels tussen 11 sept. en 5 okt. passeerde (Roos 1976). Zie ook HERKOMST.

Daarentegen komt de situatie hier aardig overeen met die in Denemarken (Jørgensen 1971).

Vanaf de 1e week van november tot eind februari blijft het beeld vrij stabiel, m.u.v. een onverklaarbaar "piekje" eind november/begin december. Merkwaardig genoeg zien we dit ook in het sommatiediagram van alle verzamelde waarn. 1973-76 van oost/zuid-Nederland, gegeven door Kwak ('79)!

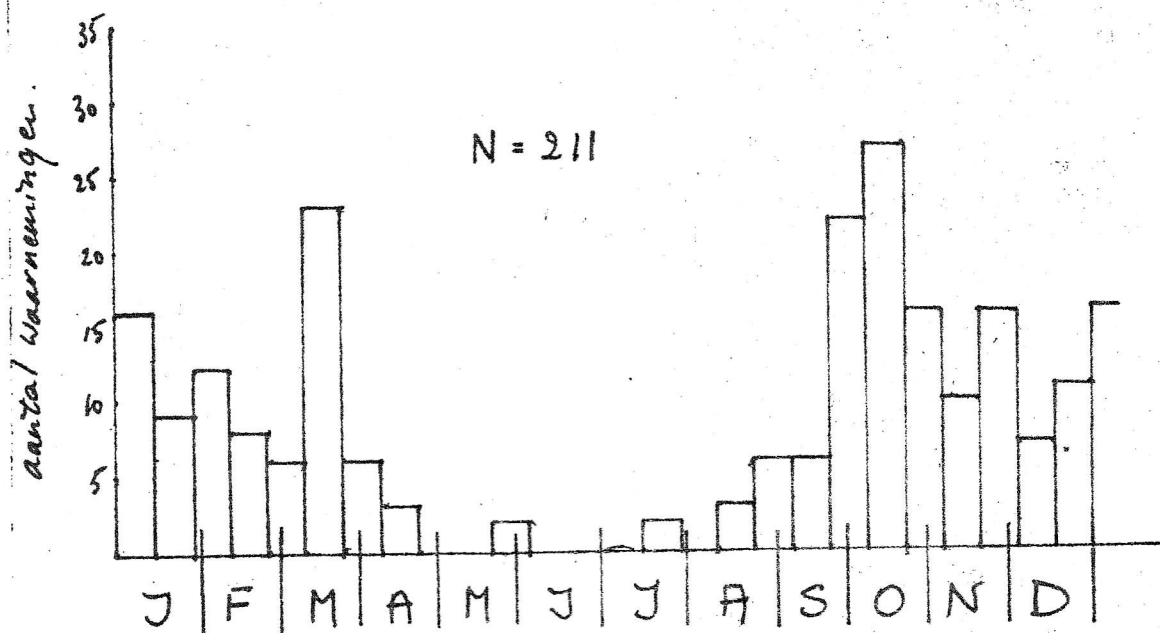


fig.1: Verdeling in 2-wekelijkse periodes van de in de Kempen waargenomen Grote Gele Kwikstaarten gedurende de periode 1967 t/m mei 1980.

vervolg, Doortrekverloop

Eind februari, begin maart neemt het aantal iets af, waarna in de 3e en 4e week van maart het aantal waarnemingen weer sterk oploopt. Mogelijk dat tegen het einde van februari de bij ons overwinterende vogels beginnen terug te trekken en pas in de loop van maart de zuidelijker overwinteraars zich naar de noordelijke broedgebieden gaan begeven.

De voorjaarsstrek verloopt erg snel: aprilwaarnemingen zijn erg schaars, in feite zijn er tot dusverre maar 4 bekend, nl.: 07-04-76 1 m. bij de Volmolen; 10-04-75 1 m. Beuven (Strabrechtse Heide); 10-04-79 1 m. op een akker in Veldhoven, daarna trekkend naar ZW. en de laatste 15-04-79 1 ex. langs de Dommel bij de Loonder Hoeve.

De beide meiwaarnemingen zijn vreemd genoeg uit de laatste decade:

21-05-77 1 ex. in zomerkleed naar MNO Son en 25-05-74 1 ex. Geldrop.

OVERWINTEREN

In het najaar vindt nog doortrek plaats tot in november (o.a. Kwak 1979) en in het voorjaar vooral in maart, althans in de Kempen. Daarom zijn alleen waarnemingen uit december, januari en februari gebruikt om een indruk te krijgen van het aantal overwinterende GKK.

De gegevens van de bekentellingen (Heijnen, in prep.) zijn bruikbaar om althans een zeker minimum aantal overwinteraars te bepalen. Tijdens deze tellingen werden vrijwel alle beken in de Kempen op vogels onderzocht. De volgende tellingen (met daarachter het totaal aantal waargenomen GKK) vonden plaats in genoemde wintermaanden:

29 en 30-01-1977	4 exx.
14 en 15-01-1978	4 exx.
23 en 24-12-1978	3 exx.
02 en 03-02-1979	geén, deze vond plaats tijdens een langdurige vorstperiode.
01 en 02-12-1979	5 exx.

Er zijn echter diverse redenen om aan te nemen dat het werkelijke aantal overwinterende GKK in de Kempen wel wat hoger ligt:

- Aan de bekendtellingen nemen (namen) ook minder ervaren vogelaars deel, die gemakkelijk enkele GKK gemist kunnen hebben, zie DETERMINATIE.
- Ook ervaren waarnemers zien soms GKK over het hoofd. Meermalen is geconstateerd dat zij op "onverwachte" plekjes fourageren (onooglijke zijslotjes van beken bijv.), zich ophouden in watermolens of zich op onbereikbaar terrein ophouden. In dit verband moeten we de waterzuiveringsinstallatie van de Dommel in Eindhoven noemen, die niet voor publiek toegankelijk is. In de strenge winter van '78/'79 overwinterden hier 2 à 3 exx., die tijdens de bekendtelling in die periode niet opgemerkt zijn!
- De toevalsfactor speelt een grote rol. Het is waarschijnlijk dat individuele exemplaren langs dezelfde beek soms grote afstanden afleggen of zelfs langs andere, naburige, beken fourageren. Vooral in het geval van de Dommel, die op zijn weg naar de Maas immers vele andere beken "opslokt".

Van groot belang is ook de toestand van het weer tijdens een telling.

Andere, min of meer regelmatige tellingen en incidentelere waarnemingen in de wintermaanden bevestigen het vermoeden van ondertelling.

vervolg, OVERWINTEREN

Houden wij hiermee rekening dan komen we op de volgende minima en mogelijke maxima:

<u>Dommel</u> (Eckart + waterzuivering):	2 à 4
" (Soeterbeek):	1
" (Eindhoven centrum):	1
" (Gennepermolen e.o.):	1 à 2
" (Dommelse Watermolen e.o.):	0 à 1
" (Son):	0 à 1

<u>Kleine Dommel</u> (Geldrop noord + de Zeggen):	1
" " (Geldrop zuid):	1

<u>Reusel</u> (Diessen):	1
--------------------------	---

TOTAAL 8 à 13 exx.

Het is heel wel mogelijk dat ook op andere plaatsen dan de genoemde meer of minder vaak GKG overwinteren, al is dat uit de bekende waarnemingen niet af te leiden. Voorzichtigheidshalve schat ik het maximaal aantal overwinterende GKG in de Kempen op ca. 15 exx.

Opmerkingen:

- Een belangrijk overwinteringsgebied voor de GKG (en de Waterpieper!) was tot voor kort de zandvanger van de Dommel in de wijk Hanevoet te Eindhoven. Regelmatig werden hier 1 tot 3 exx. aangetroffen. Waarschijnlijk door de steeds grotere rekreatiedruk (sportvissers, honden uitlaten e.d.) zijn beide soorten hier vrijwel verdwenen.
- Tijdens de strenge winter van '78/'79 werden vrijwel nergens GKG gezien. Behalve het genoemde overwinteren op de waterzuiveringsinstallatie werd slechts 1 ex. gezien op 26-01-79 te Hanevoet. Beide plaatsen waren tot in de verre omtrek de enige gedeeltelijk ijsvrije plokken. Dit verschijnsel is ook in Denemarken gekonstateerd (Jørgensen 1971).
- Hoewel uit geheel Nederland winterwaarnemingen bekend zijn, is de situatie in de enigzins vergelijkbare (beken-)gebieden volkomen verschillend: In Twente en de Achterhoek overwinteren ze niet of nauwelijks (de broedplaatsen zijn dan verlaten), in Zuid-Limburg echter telde men in de winter van '76/'77 meer dan 50 exx.! Mogelijk dat hier een deel van de broedpopulatie achterblijft. Aantallen of "konsentraties" elders uit het land zijn niet bekend (Hustings & Kwak 1979 en Kwak 1979).

BIOTOOPKEUZE

Veruit de meeste GKG worden in de Kempen langs beken gezien, nl. 151 van de 211 waarnemingen, bijna 75% dus. *Int. Dommel & Hanevoet*
Van deze beken geniet de Dommel duidelijk de voorkeur: ruim 59% van alle "beek-waarnemingen" (89 van de 151) is afkomstig van deze beek. De Kleine Dommel (ook Rul genaamd) is goede tweede met 33 waarnemingen = 22%. Langs de overige beken wordt de GKG veel minder waargenomen:

Tongelreep	7 x	Grote Beerze	2 x
Keersop	7 x	Beekloop Bergeijk	2 x
Run	4 x	Strijper Aa	1 x
Hooijdonkse Beek	3 x	Kleine Beerze	1 x
Reusel	2 x		

TOTAAL 29 = 19%

vervolg. BIOTOOPKEUZE

Aandere plaatsen waar ook GKK zijn aangetroffen: waterzuiveringsinstallatie van de Dommel te Eindhoven (13 x, doch dit aantal is wat geflatteerd doordat hier soms dezelfde, overwinterende, exemplaren worden geteld), vennen (7 x), visvijvers (6x), sloten e.d. (5 x), afgravingen (1 x) en kanalen (1 x).

Tot slot zijn 22 waarnemingen afkomstig van trektellingen of "toevallig" overvliegende exemplaren.

Gezien de bovenstaande cijfers is een korte beschrijving van de Dommel misschien wel de beste manier om het biotoop van de GKK in het winterhalfjaar in de Kempen weer te geven:

"Een vrij brede beek, met een grotendeels nog natuurlijke loop. Stroomsnelheid gemiddeld, wisselende waterstanden en stromend door een afwisselend landschap: steden, dorpen, weilanden, akkers, parken, watermolens, broekbosjes etc. Welsiwaar tamelijk verontreinigd (hoewel de waterkwaliteit de laatste jaren verbeterd is), maar met veel slikstrandjes en vooral "rommelige" oevers. Dus met veel stenen, boomwortels, dood hout en (helaas) afval."

Deze beschrijving geldt in iets mindere mate ook voor de Kleine Dommel met dien verstande dat die wat smaller is en (daardoor?) minder fourageermogelijkheden biedt in de vorm van strandjes e.d.

Gekanaliseerde en ge(ab-)normaliseerde beken met rechte, gladde oevers zonder "rotzooi" blijken ongeschikt voor de GKK. Behalve voor de landbouw (en Rijkswaterstaat) zijn die overigens nergens voor geschikt..... Verrassend genoeg ook het tegenovergestelde: snelle, natuurlijke beken met een redelijke tot goede waterkwaliteit zoals de Tongelreep en de Beekloop te Bergeijk bleken slechts zelden GKK te "herbergen"! Waarschijnlijk hebben de vogels hier te weinig fourageermogelijkheden langs de oevers, die vaak steil zijn en waar weinig strandjes, rustige rommelige plekjes e.d. te vinden zijn. In dit verband is het typerend dat tijdens 12 bekendtellingen nimmer GKK zijn aangetroffen in het voormensenogen zeer fraaie stuk Tongelreep tussen de Valkenswaardse Visvijvers en Eindhoven. Wel echter in het allerlaatste stuk (vóór-ie de Dommel inplonst) in het Dommelplantsoen en bij de zandvanger. Hier vinden we dikwijls brede, rommelige slikstrandjes!

Ook de overwinteraars worden voornamelijk langs Dommel en Rul (Kleine Dommel) aangetroffen, zie OVERWINTEREN.

HERKOMST

De trekrichting van de GKK is hoofdzakelijk ZW., wat er op wijst dat de in ons gebied verschijnende GKK eerder afkomstig zijn uit Skandinavië dan uit Oost-Europa. Hierop wijzen ook de ringvondsten:

In Oost-Europa geringde GKK zijn teruggemeld uit Frankrijk en Spanje (Zink 1965), Skandinavische vogels uit NW-Frankrijk en bij Antwerpen (Kwak 1979). Helaas zijn uit ons land geen GKK gemeld die in andere landen geringd waren. (mond. med. Tom Heijnen)

In Zuidwest-Zweden heeft de soort zich gedurende de zestiger en zeventiger jaren sterk uitgebreid, evenals in Denemarken (Sveriges Ornitologiska Förening 1978 en Dybbro 1976).

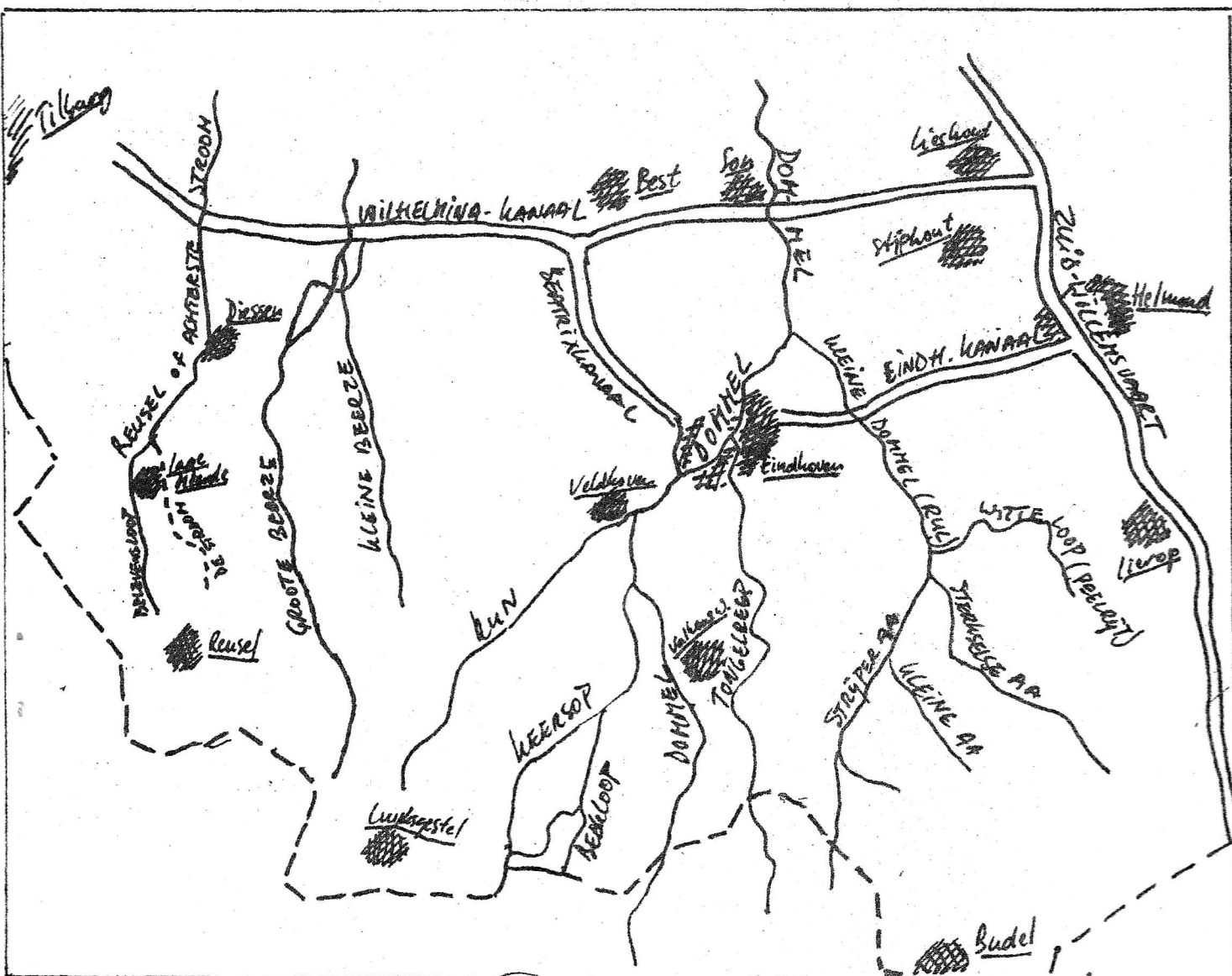
Kwak (1979) noemt behalve Skandinavië ook Noord-Duitsland en eventueel Noord-Polen als herkomst van de in ons land verschijnende doortrekkers en overwinteraars. Late doortrekkers (okt./nov.) zouden dan daarvan afkomstig zijn.

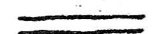
herkomst!

Ja: we hebben de gegevens niet.

fig. 2: Werkgebied V.W.G. de Kempen

(Overgenomen uit: Heijnen, Tom 1977. Resultaten van de Beken-
telling in Zuidoost-Brabant op 29 en 30 januari 1977.)



- | | | | |
|--|----------|---|-----------------------|
|  | = beek |  | = rijksgrens (België) |
|  | = kanaal |  | = steden of dorpen |

De grens van het werkgebied wordt in het westen gevormd door de Belgische grens (bij Reusel), maar buigt bij het landgoed de Utrecht (omgeving Lage Mierde) iets naar binnen en eindigt noordelijk bij het Wilhelminakanaal. Dit kanaal vormt de noordgrens tot Stiphout, waarna de oostgrens bepaald wordt door de Zuid-Willemsvaart (het gebied rond Helmond wordt echter niet tot ons werkgebied gerekend). De zuidgrens = Belgische grens vanaf ongeveer het Weerterbos, via Budel tot aan Reusel.

SAMENVATTING

Het artikel schetst het beeld van het voorkomen van de Grote Gele Kwikstaart in de Kempen (zie kaartje) in de periode 1967 t/m mei 1980. Sinds 1967, het verschijningsjaar van de "avifauna van Noord-Brabant" is het aantal waarnemingen van de GCK, althans in de Kempen, zeer sterk toegenomen. Hiervoor worden meerdere redenen gegeven.

Het is aannemelijk dat vele GCK nog steeds niet worden opgemerkt. Daarom worden enige opmerkingen gemaakt t.a.v. de determinatie, vooral wat betreft het geluid.

In de genoemde periode zijn geen broedgevallen vastgesteld, nog pogingen daartoe.

Hoewel in de Kempen geen of weinig echte zangvogeltrektellingen zijn gehouden, bestaat toch m.i. een goed beeld over het trekverloop van de GCK. Hieruit blijkt dat in het najaar de hoofdmoot passeert in de eerste 2 weken van oktober. Dit wordt vergeleken met de situatie elders in Nederland. In het voorjaar vindt de trek vooral plaats in maart.

Om het aantal overwinteraars te bepalen is gebruik gemaakt van de resultaten van de zgn. "bekentellingen", gekombineerd met andere tellingen en incidentelere waarnemingen. N.a.v. deze gegevens wordt dat aantal gesteld op minimaal 8 en geschat op maximaal ca. 15 exx. per winter. Mogelijk is daarom het bekenstelsel van de Kempen, na Zuid-Limburg, het tweede belangrijke overwinteringsgebied van de GCK in Nederland.

In de strenge winter van '78/'79 bleken de meeste GCK verdwenen en werden nog slechts op gedeeltelijk ijsvrije plaatsen gesignaleerd.

75% Van alle waarnemingen is afkomstig van beken, waarbij de Dommel sterk favoriet is en in mindere mate de Kleine Dommel (Rul). Een korte karakteristiek van de Dommel is daarom gegeven. De nadruk ligt daarbij op de natuurlijke loop van deze beek en het voorkomen van slikken met veel stenen en hout langs de oevers. Rechtgetrokken en gekanaliseerde beken, maar ook "goede" beken blijken veel minder in trek, zeker als overwinteringsplaats.

Daar geen ringvondsten van elders geringde vogels bekend zijn, is de herkomst van de bij ons gesignaleerde GCK nogal hypothetisch, maar een Skandinavische herkomst lijkt logisch hetgeen ook de toename van het aantal waarnemingen gedeeltelijk verklaart.

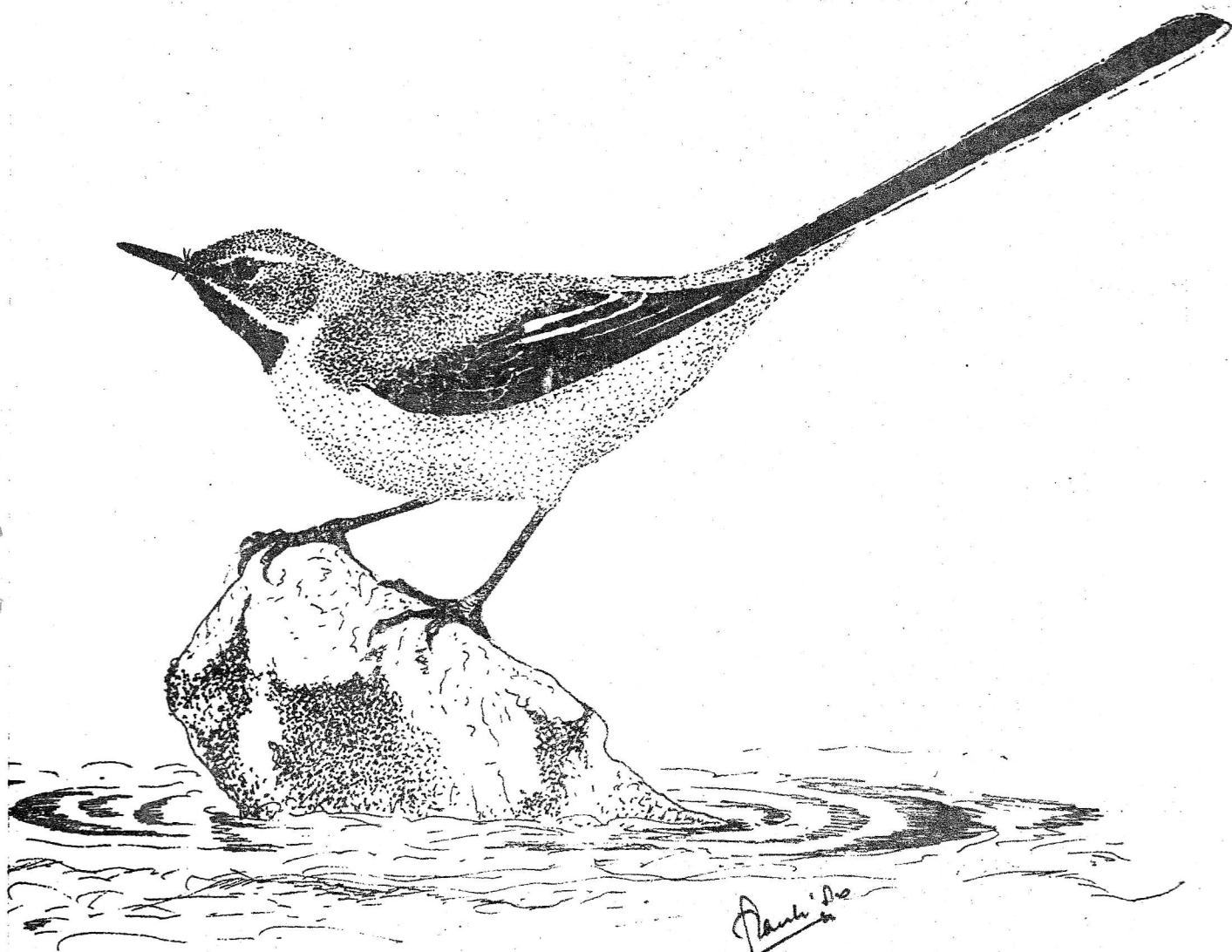
SLOTWOORD

Een verdergaande aantasting van de beken en beekdalen in de Kempen, metname het Dommeldal, zal ongetwijfeld nadelige gevolgen hebben voor de doortrek- en overwinteringspopulatie van de Grote Gele Kwikstaart in ons gebied. Het is misschien ietwat overdreven te stellen dat dit ook verstrekkende gevolgen zal hebben voor de broedpopulatie elders in Europa, maar gunstig is het natuurlijk nooit!

Het is echter geenszins overdreven te stellen dat de Kempische beken en beekdalen, hoe gruwelijk ook reeds geschonden, nog steeds een onvervangbare rol spelen in het natuurgebeuren in Zuidooost-Brabant, ja zelfs geheel Nederland.

Ik hoop dan ook dat de gegevens in dit artikel zullen bijdragen tot een beter beheer en behoud van die beken. Mogelijk ook zijn zij een extra stimulans voor hen die daarvoor vechten.

Veel dank ben ik verschuldigd aan Tom Heijnen zonder wie dit artikel nooit deze vorm had kunnen krijgen. Niet alleen beschikte hij over de meeste waarnemingen en literatuurgegevens, maar ook nam hij het konsept kritisch door en voorzag het van waardevolle op- en aanmerkingen.



LITERATUUR

- DYBBRO, T. 1976. De danske ynglefugelse udbredelse. København.
- ERVE, F.J.H. VAN, C.S. 1967. De Avifauna van Noord-Brabant. Assen.
- GÉROUDET, P. 1972. La Vie des Oiseaux, les passereaux III. Neuchatel.
- HEIJNEN, TOM in prep. Bekertellingen in de Kempen. Uitgave VWG de Kempen.
- HUSTINGS, F. & R.KWAK 1979. Het voorkomen van de Grote Gele Kwikstaart *Motacilla cinerea* in Zuid-Limburg. Nat.Hst.Mndbl.67: 157-60
- JØRGENSEN, O.H. 1971. Iagttagelser over Bjergvipstjertens (*Motacilla cinerea*) traek og overvintring i Danmark. Dansk Orn. Foren. Tidsskr. 65: 26-30.
- KWAK, R. 1979. De Grote Gele Kwikstaart (*Motacilla c. cinerea* Tunst.)) in de Zuidoost-Achterhoek. Nijmegen, rapport.
- NEIJTS, FRANK 1980. Vogels van Veldhoven. Uitgave Gemeentewerken en -bedrijven Veldhoven.
- " " Ongepubl. Enkele gegevens over ongestuwde trek van zangvogels in de Kempen.
- ROOS, G. 1976. Autumn migration of the Grey Wagtail (*Motacilla cinerea*) at Falsterbo with notes on long-term changes. Anser 15: 109-118
- TEXEIRA, R.M. 1979. Atlas van de Nederlandse Broedvogels. Uitgave Ver. tot Behoud van Natuurmon. & S.O.V.O.N.
- WITHERBY, H.F., F.C.R.JOURDAIN, N.F.TICEHURST & B.W.TUCKER 1949. The Handbook of British Birds, Vol.I. London.
- ZINK, G. 1975. Der Zug europäischer Singvögel. Ein Atlas der Wiederfunde beringter Vögel. 2e Lieferung. Möggingen.

Frank Neijts, van Speijkstraat 16 5612 GE Eindhoven. 040 - 432469.

De functie v.d. bellen van opvlucht wordt vs. onderscheid in de doortrekperiode.
Het is goed mogelijk, dat vele doortrekkende (dat vertrekende) qqu. van
de bellen gebruik maken, maar dat kan door de aanmatige bellen-
teltingen niet vastgesteld worden.

TH.